

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ

Бугай Ю. Р.

*Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
НЮУ ім. Я. Мудрого*

Сучасні війни ведуться в інформаційному просторі за допомогою специфічних інформаційних форм та способів впливу. Інформація може бути як у вигляді засобу захисту, так і нападу, і все буде залежати лише від того, чий ресурс та пропаганда будуть потужнішими. Той факт, що інформаційна війна безпосередньо не пов'язана із кровопролиттям та руйнуваннями, досить часто призводить до певного ігнорування та безпечності у ставленні до неї, на початках навіть до переоцінки її впливу на руйнування суспільної психології.

Дійсно, гібридна війна не стала виключенням у проведенні інформаційно-психологічної протидії, а навпаки тільки посилило її можливості, нові методи та форми ведення війни такого типу. Війна з поєднанням в застосуванні конвенційної зброї, партизанської війни, тероризму, диверсійних дій та злочинної поведінки з метою досягнення певних політичних цілей, основним інструментом якої є створення державо-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною [1].

Ця війна є якісно новим підходом ведення воєнних кампаній, ключовим моментом яких є психологічна та інформаційна обробка місцевого населення, застосування жорсткої сили іміджевої дипломатії на підготованому геопросторі держави, що дає змогу на сучасному етапі не лише проводити активну приховану інтервенцію на Сході України, обмежуючись заздалегідь добре підготованими та нечисленними диверсійними групами (однак озброєними сучасною бронетехнікою та іншими ефективними засобами наступу і оборони), але й анексувати на свою користь окремі території.

Інформаційно-психологічна зброя може бути спрямована на придушення, знищення, дезорганізацію та дезорієнтацію об'єктів впливу (військовослужбовців). Ця зброя спроможна порушити психічне здоров'я, спонукати до спонтанних дій, спричинити тимчасові чи незворотні зміни і самознищення, підкорити свідомість (та підсвідомість) особистості і спрямувати її в необхідному для суб'єкту впливу напрямі.

Тому, психологічна підготовка, супровід та допомога військовослужбовцям, які знаходяться при виконанні службово-

бойових завдань в районі проведення бойових дій є надзвичайно важливим фактором для успішної реалізації їхніх оперативних завдань. Адже саме стресостійкість та психологічна готовність до виконання оперативних завдань є необхідними якостями, якими повинні володіти військовослужбовці збройних сил та інших військових формувань. Особливо це є актуальним на сьогоднішній день, коли проводиться операція об'єднаних сил (ООС) на сході України [2].

Саме початок антитерористичної операції (АТО) ще в 2014 році в Україні актуалізував проблему посттравматичного стресового розладу, який погано впливає на подальше життя військовослужбовців поза війною. Дуже важливо не перебільшувати цю проблему, але водночас і не мінімізувати її. Такі люди повинні усвідомлювати те, що у значної частини осіб, які пережили психотравмуючу подію, проблеми у сфері психічного здоров'я виникатимуть не одразу, а можуть з'явитися через деякий час. Варто пам'ятати, що ці проблеми можуть проявитися не лише як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), а й у формі інших розладів, зокрема: зловживання психоактивними речовинами, алкоголем, депресії, тривожні розлади, порушення контролю, спалахи злості та інше.

Для боротьби з негативними проявами ПТСР експертами Всесвітньої організації охорони здоров'я – установи ООН розроблена концепція реабілітації, яка передбачає певну систему заходів, спрямованих на швидке і максимально повне відновлення фізичного, психологічного та соціального статусу військовослужбовців з метою активної інтеграції його в суспільство з досягненням для нього можливої соціальної та економічної незалежності [3]. Це є, дійсно, дуже важливим, адже розвиток і благополуччя країни, а також здоров'я її громадян є найважливішими цінностями суверенної держави. Більше того, від 27 грудня 2017 року діє «Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року», метою якої є створення цілісної, ефективної системи охорони психічного здоров'я, яка функціонує в єдиному міжвідомчому просторі, забезпечує покращення якості життя та дотримання прав і свобод людини [4].

За даними Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників АТО, станом на 10 січня 2017 року реабілітаційні центри надали соціально-психологічну допомогу 10 321 військовослужбовцю, які були демобілізовані після участі в АТО, та 10 426 членам родин військовослужбовців Збройних Сил України. Така статистика свідчить про те, що для військовослужбовців участь у бойових діях є потужним стресом, що може призводити до функціональних порушень організму, розвитку соматичних захворювань і виникненню патологічних реакцій. Тому саме медико- психологічна реабілітація здатна

допомогти військовослужбовцям після пережитого стресу. Ця реабілітація, насамперед, спрямовується на особистість військовослужбовця, його самооцінку, комунікативні властивості, потреби, психологічні механізми компенсації та захисту, способи поведінки в родині, в професійному колективі та в інших соціальних групах. Більше того, військовослужбовцям потрібна певна так звана «психологічна корекція», яка включає в себе цілеспрямований психологічний вплив на військовослужбовця для приведення його психічного стану до норми після виявлення в нього будь-яких психологічних відхилень, неклінічних порушень та відновлення його здатності до виконання службових обов'язків. Також можуть надаватися психологічні індивідуальні чи групові консультування [5].

Під час бойових дій психічний розлад, що виникає як затяжна реакція на екстремальну або травматичну подію чи особливо тяжку ситуацію загрозливого або катастрофічного характеру може викликати загальний дистрес майже в будь-якої людини. Це може бути травматична подія пов'язана з загибеллю або серйозними пораненнями близьких тобі людей, при цьому людина може бути як очевидцем страждань інших, так і безпосередньо жертвою таких жорстоких обставин. Іноді, зусилля по униканню думок, почуттів або розмов, дій, місць або людей, що будять спогади про травму допомагають блокувати ці негативні емоційні реакції. Але частіше метод постійного уникання стимулів, пов'язаних із травмою не до кінця допомагає позбутись цих аспектів травми. Саме тому військовослужбовці звертаються за допомогою до військових психологів, які повинні з обережністю ставитись до таких людей, адже навіть певні слова, такі як «зловживання» чи «насильство» можуть наштотхнути військовослужбовця на негативну реакцію.

Я вважаю, що, дійсно, впровадження психологічної підготовки до виконання службово-бойових завдань не менше потрібна і курсантам ВВНЗ, адже, можливо, вони також в майбутньому будуть обороняти нашу державу від зовнішніх ворогів і, звичайно, вони повинні бути готовими до цього не тільки фізично, а й психологічно. Прикладом може слугувати підготовка військовослужбовців в Європі, США, де під час тренування для них вже створюють максимально схожі умови війни. Все це робить їх психологічно стійкішими та сильнішими й загартовує в емоційному стані. Справді, необхідність та важливість психологічного забезпечення військовослужбовців при виконанні службових - бойових завдань в районі проведення бойових дій, що включає в себе психологічну підготовку, психологічний супровід та психологічну допомогу є надзвичайно важливим аспектом в процесі підготовки кваліфікаційних кадрів для потреб сектору безпеки й охорони.

Українізація вітчизняного медіапростору, розвиток українського інтернет-контенту, повага до державної символіки, розширення українських медіа-центрів за кордоном та поширення іномовлення – все це буде ефективним способом психологічного впливу.

Отже, з розвитком технологій змінюються й умови ведення війни, звичні бойові дії замінюють інформаційні технології, і їхня складова стає все вагомішою. Таким чином, гібридна війна відрізняється своїми формами та методами від традиційної форми ведення війни, саме тому наша держава не повинна відставати від інформаційного простору та набиратися нового досвіду в керуванні кіберпростором для уникнення загрозам в ньому. Тому дуже важливим фактором є навчання військовослужбовців всіх тих навичок і знань, які необхідні для ведення війни такого типу, адже вони також страждають від інформаційно-психологічної зброї, яка може бути спрямована на їхнє придушення, знищення, дезорганізацію та дезорієнтацію.

Список використаної літератури:

1. Війна «гібридна» // Політологічний енциклопедичний словник / Уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. – [За ред. М. П. Требіна]. – Харків: Право, 2015. – 816 с.

2. Динис Г. Сучасні гібридні збройні конфлікти (приклад агресії Російської Федерації проти України) / Г. Динис. // Геополітика України: історія та сучасність. – 2016. – № 2. – С. 108-112.

3. Макаревич О.П. Психологічна підготовка особистості до поведінки в складних ситуаціях. Навчально-методичний посібник. – К.: ВГІ НАОУ, 2000. – 188 сю

4. ЗУ «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року», Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80>

5. Державна служба України у справах війни та учасників антитерористичної операції: офіційний веб сайт <http://dsvv.gov.ua/>